

INGLIZ TILI DUNYO TILI SIFATIDA TUTGAN O‘RNI VA AHAMIYATI

Muhammadjonova Shirin

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti talabasi

Elektron pochta manzili: shirinshirin2610@gmail.com

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada ingliz tilini dunyo miqyosida tutgan o‘rni haqida fikr yuritiladi. Zamonaviy dunyoda ingliz tilining rolini o‘rganar ekanmiz, zamonaviy ingliz tilining bir nechta variantlari mavjudligini ta’kidlash joiz, ammo ularning orasida ikkitasi alohida mavqega ega, bular: Britaniya va Amerika variantlaridir. Ushbu maqolada ingliz tilining dunyoda tili sifatida tutgan o‘rni haqida so‘z yuritamiz.

Kalit so‘zlar: ahamiyat, miqyos, mavqe, roli, sertifikat, tizim, takomillashtirish.

KIRISH

Bugungi kunda, ingliz tili 500 milliondan ko‘proq kishining asosiy muloqot tili bo‘lib, yana 1 milliard 300 millionga yaqin inson uchun ikkinchi til hisoblanadi.

Ingliz tili – savdo va biznes tili

Dunyo bo‘ylab bitimlarning 90 foizi ingliz tilida tuziladi. Jahon moliyaviy fondlari va birjalari ingliz tilida faoliyat yuritadi. Yirik korporatsiyalar dunyoning har bir chekkasida ingliz tilidan foydalanadi. Garchi ingliz tilida so‘zlashmasa ham, xorijiy sarmoyadorlar uchun shu tilda takliflarni ifoda etish ancha qulay va soddaroq.

Ingliz tili – ta’lim tili

Maktablarda chet tili sifatida, asosan, ingliz tili o‘rgatiladi. Dunyoning eng nufuzli oliygohlari qatorida turgan birinchi 10 ta universitet ham aynan ingliz tilida faoliyat yuritadi. Ingliz tilini bilish sifatli ta’lim olishga va obro‘li kasb egasi bo‘lishga imkon yaratadi.

Ingliz tili – sayohatlar tili

Dunyoning qaysi mamlakatiga bormang, hamma joyda ingliz tilida sizni tushunishadi. Mahalliy aholi bilan aynan ingliz tilida muloqot qila olishingiz mumkin.

Ingliz tili – fan va texnika tili

Bugungi kunda ingliz tilida ko‘plab ilmiy ma‘ruzalar, maqolalar, hisobotlar chop etiladi. Internet resurslarining 90 foizi ingliz tilida. Barcha sohalardagi ma‘lumotlarning asosiy qismi birinchi bo‘lib ingliz tilida paydo bo‘ladi.

Ingliz tili – yoshlarning tili

Inglizcha komediyalar, film, kitob va san‘at asarlari dunyo yoshlari orasida juda mashhur. Amerikalik aktyorlar, qo‘shiqchilar, yozuvchilar millionlab yoshlarning qalbidan joy olishgan..

Ingliz tili – universal til

Ingliz tili jozibali, xushohang va o‘rganish uchun oson bo‘lgan til. Ingliz grammatikasi ancha sodda bo‘lib, so‘zlar bir biri bilan osongina bog‘lanadi hamda qisqa va aniq gaplar paydo qiladi. Axir xalqaro til murakkab bo‘lmasligi kerak-da.

Ingliz tili yana ko‘p yillar davomida xalqaro til bo‘lib qoladi. Ushbu tilni o‘rganishni xohlovchilar soni ham yildan-yilga ortaveradi. Kun.uz yangi loyihani ishga tushirib, bepul va onlayn ingliz tili darslarini taqdim etadi. Bugungi kunda ingliz tili butun dunyo bo‘ylab ikki milliarddan ortiq odamlar uchun aloqa vositasiga aylangan. Vaholanki, bundan 15 asr oldin ham barcha uch qabilalar kundalik hayotidagi muloqot uchun til muhim rol o‘ynagan. Hozirgi kunda ingliz tilining dunyo miqyosida kundan kunga nufuzi yanada ortib borayotganini yoshlar hayotida tutgan o‘rnidan bilish qiyin emas. Yon-atrofimizda til o‘rganuvchi yoshlar, ayniqsa, talabalar soni ortayotir. Qayerga qarasangiz, ingliz tilini o‘qitish kurslari tashkil etilganiga, o‘quv kurslari e‘lonlariga ko‘zingiz tushadi. Jahon hamjamiyatida o‘z muhim o‘rniga ega nufuzli Birlashgan Millatlar Tashkiloti rasmiy ishchi tillaridan bo‘lgan arab, xitoy, ingliz, fransuz, rus va ispan tillari orasida ingliz tilining alohida ahamiyat kasb etishiga eng birinchi sabablardan biri uning kompyuter dasturlash va internet tili ekanligidadir.

Tarixdan ma'lumki, Birinchi Jahon urushi qarz beruvchi mamlakat yetakchilari bo'lmish ingliz siyosatchilari urushdan so'ng, qarzdor davlatlarning boshqaruvchilariga aylangan. XX asrning ikkinchi yarmida esa butun dunyoda AQShning taraqqiy etgan davri boshlangan. Qachonlardir Angliya mustamlakasi bo'lgan AQSh dunyoda eng kuchli mamlakatga aylanib, o'z mahsulotlari bilan jahon bozorlarini to'ldirdi. Amerikada kompyuter va internet yaratilishi ingliz tilini butun yer shariga tarqalishiga olib keldi. Ushbu mamlakatdagi hayot tarzi butun dunyo aholisida qiziqish uyg'otib, amerikaliklarga yaqinroq bo'lib, ular bilan muloqot qilish maqsadida ko'plar ingliz tilini o'rgana boshladi. Bugun ingliz tili butun dunyodagi eng muhim muloqot tili sifatida e'tirof etilmoqda. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, ushbu til dunyoning 70 mamlakatida rasmiy aloqa vositasi sanaladi. Ingliz tili 500 milliondan ko'proq kishining asosiy muloqot tili bo'lib, yana 1 milliard 300 millionga yaqin inson uchun ikkinchi til hisoblanadi. Yil sayin xalqaro tashkilotlarda va korxonalarda ishlayotgan odamlar soni oshib bormoqda va bu ularning ish sohasidagi kerak bo'ladigan ingliz tilini yaxshilash va muvaffaqiyatga erishish uchun ajoyib imkoniyat beradi. Ta'kidlash lozimki, dunyoning deyarli yarim adabiyoti aynan ingliz tilida nashr etilganligi, hatto ingliz tili taniqli buyuk ingliz adiblari Uilliam Shekspir, Jonatan Svift, Volter Skot, Charlez Dikkenz kabilarning tili ekanligi, dunyoda bu tilda hatto xitoy mandarin lahjasi va hindi tillaridan ham ko'proq dunyo aholisi gaplashishi ham ingliz tilini jahon hamjamiyatida muhim o'rin egallashiga yaqqol misoldir.

Bugungi kunda 23-aprel sanasi butun dunyoda "Xalqaro ingliz tili bayrami kuni" sifatida keng nishonlanib kelinmoqda. Ushbu bayram ilk bora 2010-yilda arab tili kuni, xitoy tili kuni, fransuz tili kuni, rus tili kuni va ispan tili kuni bilan bir qatorda nishonlandi. Ushbu tillar BMTning maxsus ishchi tillari bo'lib, bu kunlarni nishonlash orqali jahonda ushbu tillarni o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish ko'zda tutilgan. Bugun ingliz tilini chuqur o'rganish, uni bilish har bir o'qimishli inson uchun, har qanday soha egasi bo'lishni xohlagan talabalar uchun juda muhimdir. 18-asr oxiriga kelib Britaniya imperiyasi ko'plab mustamlakalarga ega bo'ldi. Bundan tashqari, ular butun dunyoda o'zlarining geosiyosiy hukmronligini o'rnatdilar. Shuningdek, ingliz

tili ingliz koloniyalarida tez tarqaldi. Texnologiya, fan, diplomatiya, savdo, san'at va rasmiy ta'limning hissasi ham bo'lib, bu ingliz tilining dunyoning haqiqiy global tiliga aylanishiga olib keldi. Tanganing ikki tomoni bo'lgani kabi, global tilning afzalliklari va kamchiliklari bor. Uning kuchli tomonlari orasida turli madaniyatlar o'rtasidagi muloqotni osonlashtirish va mamlakatlar o'rtasida xalqaro savdoni kengaytirishga yo'l ochish asosiy o'rin egallaydi. Uning kamchiliklari fanlarda ona tili bo'lmaganlar uchun yaratadigan qiyinchiliklar (ayniqsa, ilmiy adabiyotlarni nashr etishda) va ozchilik tillarining yo'q bo'lib ketishiga qo'shgan hissasidir.

Albatta, ingliz tili dunyodagi eng keng tarqalgan tildir. Global miqyosda ingliz tilida so'zlashuvchilar eng ko'p, ular ingliz tilida birinchi yoki ikkinchi til sifatida gaplashadi. Shubhasiz, dunyodagi boshqa hech bir til o'zining ulkan mashhurligi jihatidan ingliz tiliga tenglasha olmaydi.

Ingliz tili bugungi jamiyatning tili. Uni bilmay turib yaxshi ishga joylasha olish, birorta sayohatga jo'nab ketib, usiz bemalol muloqotda bo'lish amri mahol. Bu til har bir mamlakatda alohida ehtiromga sazovor. Umuman olganda, butun dunyoning siyosiy, iqtisodiy, ilmiy, sport hayoti ingliz tilida "oqadi". Ingliz tili Birlashgan Millatlar Tashkilotining rasmiy va ishchi tili sifatida belgilangan. Har xil sammit va davlat rahbarlarining uchrashuvlari, qonun va farmonlarning imzolanishi, muzokara va bahs-munozaralar – bularning barchasi ingliz tilida olib boriladi. Xalqaro savdo, bank tizimining ishlashi, transport tizimining quruqlikda, dengizda va havoda faoliyati ingliz tilida olib boriladi. Bu til butun dunyo akademiklari, fan doktorlari, olimlari uchun jonli muloqot vositasidir. Zero, xalqaro konferensiyalar, jahon tajribasini o'rganish va ilmiy fikr almashuvi faqat ingliz tilidan foydalangan holda amalga oshiriladi. Nima deyishim mumkin - Olimpiya o'yinlari va mamlakatlar o'rtasidagi barcha turdagi musobaqalar ingliz tilini rasmiy til sifatida tanladi. Zamonaviy dunyoda ingliz tilining ahamiyati shunchalik kattaki, uning bilimi imtiyoz va hashamat emas. Bir paytlar kompyuterlar, shuningdek, mobil telefonlar faqat ma'lum bir ijtimoiy tabaqadagi odamlar tomonidan sotib olindi. Endi bu narsalar juda muhim. Ingliz tili haqida ham shunday deyish mumkin. Uni hamma va hamma joyda o'rgatadi: maktablarda, universitetlarda,

kurslarda. Raqamli asrimizda esa har kim buni uydan chiqmasdan qila oladi. Ma'lumki, har qanday o'qimishli odam ingliz tilida gapirishga majburdir, chunki u o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini takomillashtirishning kalitidir. Shuning uchun hozirda sizga ingliz tilini o'rgatishni taklif qilayotgan ko'plab tashkilotlar mavjud. Biroq, buni qilish juda oson deb o'ylamang. Har qanday tilni o'rganish uzoq jarayon bo'lib, ma'lum xarajatlarni talab qiladi, ham aqliy, ham moliyaviy. Shunga qaramay, ingliz tilini o'rganish bunga arziydi. O'zingizni qora qo'y kabi his qilishni emas, balki turli millat vakillari bilan erkin muloqot qilishni xohlaysizmi? Xorijiy universitet talabasi bo'lishni xohlaysizmi? Siz martaba ko'tarilishi bilan nufuzli ishni xohlaysizmi? Yoki siz chet elda ishlashni xohlaysizmi? Bir maslahat - ingliz tilini o'rganing. Axir, vaqt o'tishi bilan siz hali ham tushunasizki, dunyodagi yozishmalarning 75 foizi ingliz tilida olib boriladi, kompyuterlardagi ma'lumotlarning 80 foizi ham shu tilda saqlanadi va aksariyat xalqaro hujjatlar, maqolalar, adabiy asarlar, ko'rsatmalar ushbu tilda yozilgan. Ingliz. Va biz hali kino sanoati va musiqiy Olympusni hisobga olmadik. Amerikada ishlab chiqarilgan filmlar bizning hayotimizga mustahkam kirdi va har qanday estrada artisti kamida bittasini kuylashni obro'li deb biladi. Atrofga qarang va insonning aqli va qo'li bilan yaratilgan juda ko'p ajoyib narsalarni ko'rasiz: radio, telefon, avtomobillar, kemalar, samolyotlar, raketalar va boshqalar. Lekin insoniyat yaratgan eng hayratlanarli va hikmatli narsa bu tildir. Er yuzidagi hamma odamlar gapira oladi. Ular turli tillarda gapirishadi, lekin barcha tillarning bitta asosiy vazifasi bor - odamlarga yordam berish, muloqot qilishda, umumiy ishda bir-birini tushunish. Tilsiz xalq, jamiyat hayoti, fan va texnika taraqqiyoti mumkin emas.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Hasanboy Rasulov "Oqituvchilar uchun metodik qollanma kitoblari".
2. J. Jalolov. Ingliz tili o'qitish metodikasi, "O'qituvchi" nashriyoti. Toshkent.
3. Jalolov J. Chet tili o'qitish metodikasi.
4. Siddikova I.A. Metodika prepodovaniya angliyskogo yazika. T. 2002
5. Saydaliev S. CHet til o'qitish metodikasidan ocherklar. -N. 2004